

VISA KO PRADŽIA – PRAEITY

Kūnas plūduriuoja pasroviui. Kadangi jau lapkričio pabaiga, Kenebeko upė palengva šąla, sukinėdamiesi ir vartydamiesi didžiuliai ledo gabalai grūdasi vienas ant kito, o nuo abiejų krantų tiesiasi skaidrūs šalti ledo pirštai, jie čiumpa visa, ką srovė neša pro šalį. Permirkusių rūbų ir sunkių odinių batų jau gramzdinamas mirusysis sūpuojasi lėtėjančioje tėkmėje, nieko nebematančios akys stebeilija į dylantį pusmėnulį.

Naktis niūri, žvarbus vėjas ir stingdantis šaltis, vis lėtėjan-ti upė stingsta spausdama kūną vangiais gniaužtais, namuose austų lininių marškinių klostės styro kaip suvytusios rudos tulpės žiedlapiai. Vos prieš valandą jo plaukai buvo sušu-kuoti ir pakaušyje surišti nėrinių juostele. Žinoma, jis pa-siėmė tą juostelę, ir visai įmanoma, – likimas juk toks trapus dalykas, – kad jis dar *galėtų* būti gyvas, jeigu nebūtų to pa-daręs. Tai tik pablogino padėtį. Karai vyksta ir dėl mažesnių dalykų.

Negyvėlis skubėjo dingti iš čia, jis jau buvo pernelyg rimtai įklimpęs, ir jeigu būtų atsargesnis, šiek tiek kantresnis, būtų

išgirdęs savo užpuolikus miške. Išgirdęs. Pasislėpęs. Sulaikęs kvėpavimą. Ir palaukęs, kol jie praeis pro šalį. Tačiau negyvėlis pritrūko kantrybės, jis elgėsi beatodairiškai. Šnopavo. Paliko pėdsakus sniege, tad jį surasti nebuvo sunku. Per grumtynes plaukai išsidraikė, dalis nuplėstos juostelės nukeliavo į kišenę, ir dabar tie plaukai, rudi kaip purvinas upės krantas, virtę raizgalyne, dalis jų prilipę prie kaktos, viena sruoga burnoje, atsidūrusi ten tą akimirką, kai metamas į upę iš išgąščio jis žioptelėjo.

Srovė sumaitotą kūną tempia dar ketvirtį mylios, kol ledas dusliai aimanuodamas galiausiai sustingsta, įkalinęs jį per penkiolika pėdų nuo kranto; veidas lieka per colį žemiau vandens paviršiaus, lūpos prasiskyrusios, akys vis dar išsiplėtusios iš nuostabos.

Didieji šalčiai į Halovelio miestelį Meine atėjo mėnesiu anksčiau, o atlydžio – mirusysis negalėjo to žinoti, kaip ir niekas iš čia gyvenančiųjų, – teks laukti daugybę ilgų mėnesių. Šie metai bus pavadinti Ilgosios žiemos metais. Jie taps legenda, prie jos nemaža dalimi prisidės ir tas vyras. Tačiau kol kas žmonės saugiai ir šiltai miega savo lovose, sandariai uždarytos durys saugo nuo ankstyvos žiemos rūstybės. Tačiau ten – upės pakrante, jeigu atidžiau pažvelgsi, – guviai sėlina kažkoks mėnulio apšviestas tamsus padaras. Lapė. Ji nedrąsiai deda vieną leteną ant ledo. Tada kitą. Dvejoja, nes žino, kokia nepatikima gali būti upė, kaip ji trokšta viską praryti, įtraukti į kunkuliuojančią gelmę. Bet ledas laiko, tad lapė mažais žingsneliais keliauja link mirusio žmogaus. Lėtai pasiekia tą vietą, kur šis guli palaidotas po ledu. Protingas žvėrelis žiūri į jį pakreipęs galvą į šoną, tačiau vyras neatsako tuo pačiu. Lapė pakelia nosį

į dangų. Uodžia, ar negresia pavojus. Įkvepia tvilkantį šalčio, palei upę nusidriekusių pušų kvapą, iš toumos atsklindantį degėsių dvelksmą. Patenkinta ima staugti.

KLARKO KALVĖ

KETVIRTADIENIS, LAPKRIČIO 26 D.

– Tau nėra ko bijoti, – sakau Betsei Klark. – Per visus tuos metus, kai dalyvavau gimdymuose, nesu praradusi nė vienos motinos.

Jauna moteris pažvelgia į mane – akys išplėstos, ant smilkių prakaito karoliukai – ir linkteli. Tačiau nemanau, kad tiki manimi. Jos niekada netiki. Kiekvienai gimdančiai moteriai atrodo, kad iš tikrųjų ji yra ant mirties slenksčio. Tai normalu. Ir tai manęs nežeidžia. Gimdanti moteris yra labiausiai pažeidžiama. Kartu ir stipriausia. Kaip sužeistas, beviltiškai į kampą užspeistas gyvūnas, ji išgyvena gimdymo kančias užsidarydama savyje arba pratrūkdama. Šis procesas, kai kūnas išverčiamas į išorę, turėtų nužudyti moterį. Tiesą sakant, nė viena neturėtų išgyventi tokio dalyko. Ir vis dėlto jos kaskart stebuklingai tai išgyvena.

Džonas Kouvenas – jaunas kalvis, Betsės vyro pameistrys – prieš dvi valandas atvyko manęs pasiimti, ir aš pasakiau jam, kad delsti negalime. Betsės vaikai ateina į pasaulį garsiai klykdam ir neįprastai greitai. Spiegiančios mirtį pranašaujančios

šmėklos, visi slidūs ir raudonais veidais. Tačiau tokie maži, kad jų – net ir išnešiotų – užpakaliukai telpa man į delną. Mažyčiai padarėliai. Džonas priėmė mano aiškinimus giliai į širdį, tad gynė arklį tokiu greičiu, kad nuo pašėlusio lėkimo per Halovelį jaučiuosi kaip sudaužyta.

Tačiau vos atvažiavusi ir pasiruošusi, matau, kad kūdikis jau pakeliui. Betsės sąrėmiai vyksta kas trisdešimt sekundžių. Šis vaikas – kaip ir kiti – skuba pasisveikinti su motina. Laimė, jos kūnas tinkamas gimdymui.

– Laikas, – sakau jai, uždėdama šiltas rankas ant abiejų kelių. Švelniai praskyrusi juos, padėdau jaunajai moteriai pakelti naktinius marškinius aukščiau ir apnuoginti pilvą. Šis įsitempęs, per patį sąrėmį Betsė sugriežia dantimis stengdamasi nepravirkti.

Gimdymas kiekvieną moterį paverčia naujoke. Kiekvienas kartas yra pirmas, o bet koks išmanymas ateina tik iš susirinkusiųjų padėti. Taigi Betsė sukvietė savo moteris: motiną, seseris, pusseserę, tetą. Gimdymas yra bendruomeninis veiksmas, kai ryžtas išblėsta, ir ji ima rėkti iš skausmo, jos visos puola veikti. Nes žino, ką tai reiškia. Net ir neturinčios konkrečių užduočių randa ką veikti. Užvirti vandenį. Pasirūpinti krosnimi. Sulankstyti audeklus. Tai prigimtiniai moterų darbai. Vyrams šiame kambaryje nėra vietos, jie neturi *teisės* čia būti, tad Betsės vyras nulindo į savo kalvę, kad iš bejėgystės išlietų baimę ir nusivylimą ant priekalo, kad priverstų paklusti įkaitusio metalo gabalą.

Betsės moterys dirba išvien, stebi mane, reaguoja į kiekvieną užuominą. Ištiesiu delną, ir ant jo atsiduria šiltas šlapias skuduras. Vos spėju nušluostyti vėl plūstelėjusį kraują ir vandenį,

kai skuduras išplėšiamas man iš gniaužtų ir pakeičiamas nauju. Jauniausia iš Betsės giminės – pusseserė, neturinti nė dvylikos metų – plauna nešvarius skudurus, rūpinasi, kad virdulys visą laiką virtų, nuolatos papildoma kibirą su vandeniu. Ji atlieka darbą be jokių krūpčiojimų ar dejavimų.

– Štai tavo kūdikis, – sakau laikydama ranką ant slidžios šiltos galvytės. – Plikas kaip kiaušinis. Lygiai toks pat kaip ir visi kiti kūdikiai.

Sąrėmiams atlėgus, Betsė kilsteli smakrą ir susiraukusi taria:

– Ar tai reiškia, kad dar viena mergaitė?

– Tai nieko nereiškia, – sakau nenuleisdama akių ir delnu švelniai prilaukdama mažytę galvutę.

– Čarlzas nori berniuko, – sušvokščia ji.

Čarlzo norai nieko nereiškia, pagalvoju.

Betsę užplūsta dar viena žiauri banga, seserys puola prie jos, pakelia kojas ir laiko jas praskėstas.

– Su skaičiumi trys stumk, – liepiu jai. – Vienas. Du. Trys. – Matau, kaip jos pilvą sugniaužia sąrėmis. – *Dabar*.

Ji sulaiko kvėpavimą, stanginasi, netrukus šiapus jos kūno pasirodo dar vienas colis plikos galvos ir mažų ausyčių galiukai. Betsė nespėja atsikvėpti, nes užgriūva kita banga, neatleisdami iščių, sąrėmiai plūsta vienas po kito. Ji stumia. Žiopčioja gaudydama orą. Vėl stumia. Vėl. Ir vėl. Kažkuri moteris nušluosto jai prakaitą nuo antakių, ašaras nuo skruostų, bet aš nesidairau į šalis. Galiausiai išnyra visa galva.

Ištiesiu ranką, suimu į delną skruostą ir vieną ausytę.

– Dabar tik pečiai. Reikėtų dar poros stumtelėjimų.

Tačiau Betsė pasirengusi užbaigti šį reikalą. Ji iš paskutinių jėgų stanginasi stumdama vaiką tiesiai man į rankas, o kai

kūdikis išlekia su *švilpesiu*, pliumppteli atgal į lovą ir lieka vienintelis ryšys – slidi sidabrinė virkštelė.

Kambarį užpildo silpnutis pasipiktinimo riksmas, tačiau Betsės moterys nei džiūgauja, nei ploja. Tylomis stebeilydamos į mane laukia, ką pasakysiu.

– Sveika, mažutėle, – sušnabždu, tada pakeliu kūdikį aukščiau, kad matytų Betsė. – Turi dar vieną dukrą.

– Oi, – liūdnai atsako ji ir parimusi ant alkūnių dirsteli į vaiką.

Dar yra šio tokio darbo, imuosi jo su didžiausiu atsargumu. Paguldau mažylę ant lovos tarp mamos kojų ir žirkklėmis nukerpu pirmą pradžią ryšį – bambagyslę, jos galą užrišu virvele. Tada panardinu rankas į kibirą su vandeniu, nusiplaunu jas ir perbraukiu nykščiu kūdikiui per gomurį. Lūpos nesuaugimo nėra. Dar vienas mažytis stebuklas, kurį mintyse fiksuojau bet kokio sėkmingo gimdymo metu. Nuvalau kraują ir vaškinį verniką nuo besirangančio slidaus kūdikio, kartu stebiu, ar Betsė ne per daug kraujuoja. Regis, nieko ypatingo.

Moterys nubraukia Betsei plaukus nuo veido ir jį nuplauna, duoda drungnos arbatos. Padeda jai atsisėsti lovoje, perrengia švariais naktiniais. Paruošia ją žindymui.

– Tik pažiūrėk, kokia tu graži, – sakau kūdikiui, paskui priduriu: – Tik pažiūrėk, kokia *mylima* esi.

Ir meldžiu Dievą, kad tai būtų tiesa.

Čarlzas Klarkas taip beviltiškai trokšta sūnaus – tai jau trečias jų vaikas per ketverius metus, – kad jo pasiryžimas gali prazudyti žmoną, jeigu nebus atsargus. O Betsė beviltiškai nori įtikti savo vyrui, ji niekada nepasakys jam „ne“.

Su mama ir vaiku, regis, viskas gerai, todėl suvystau mergaitę į švarią minkštą drobę ir paduodu Betsei. Ši priglaudžia ryšulėlį prie krūties, net švilpteli, kai kūdikis apžioja spenelį. Dėl to jos pilvas dar kartą susitraukia ir atsikrato placentos. Net ir tai mane pradžiugina, apžiūriu likučius, patikrinu, ar placenta sveika ir gimdoje nieko neliko. Ten viskas normalu, taigi išmetu likučius į kibirą, stovintį man prie kojų.

– Dar vienas paskutinis dalykas, – perspėju.

Betsė linkteli. Ji tai yra perėjusi ir anksčiau.

– Pakentėk. Užtruksiu kelias sekundes. Bet gali skaudėti.

– Darykite.

Minkau Betsei pilvą, braukau delno pakyla visomis kryptimis, padedu jam susitraukti. Moteris raukosi, bet nepravirskta, galiausiai jai belieka pamaitinti kūdikį.

– Kokį vardą jai duosi? – klausiu.

– Merė.

Vardas, kuris reiškia „kartus“, pagalvoju, tačiau tik pritariau mai nusišypsau jaunajai mamai, nes to iš manęs tikimasi.

Moterys kartu apiplauna Betsę, kirkšnis apvynioja švariais sausais skudurais. Kelias dienas prižiūrinčios moterys keis juos kas valandą.

Pusė penktos ryto – iki aušros dar toli. Betsės moterys iš-eina pabaigti tvarkytis, paskui dar bandys šiek tiek pasnausti. Kitą savaitę pamainomis prižiūrės Betsę ir jos vaikus. Tik tiek tetruks jaunosios kalvio žmonos poilsis.

Nusirišu purviną prijuostę, dar kartą nusiplaunu rankas, tada surišu išdrykusius plaukus, atsisėdu ant lovos krašto ir išgeriu puodelį jau atvėsusios arbatos – gavau jos vos atvykusi. Kelias akimirkas stebiu mamą ir vaiką.

- Ar pranešti Čarlzui, kad viskas gerai? – paklausiu.
- Taip, – sako Betsė, – tik nesakykite man, kad jis pyksta.
- Jis neturi teisės pykti. Padovanojai jam gražų vaiką.
- Koks skirtumas, turi jis *teisę* pykti ar ne.
- Giliai įkvėpusi raminu ją:
- Nesijaudink dėl Čarlzo. Pasirūpinsiu juo. Džiaukis savo dukra.

Klarkai gyvena mažoje trobelėje šalia vienintelės kalvės per tris apygardas. Pėsčiomis netoli, tačiau vis tiek užsimetu jojimo apsiaustą. Šaltas oras smogia į veidą, jis toks netikėtas po gimdymo kambaryje tvyrojusio beveik nepakeliamo karščio. Kaskart, įkvėpus jo, nutvilko nosį. Naktis giedra ir gaivi, teka mėnulis, o juodoje dangaus paklotėje švyti ryškios žvaigždės.

Nesivarginu belstis į kalvės duris – per kūjo garsus Čarlzas vis tiek manęs negirdės, – tad tyliai praveriu jas. Betsės vyras vaikštinėja pirmyn atgal murmeldamas keiksmus ir maldas. Visiškai bejėgis, ir neabejotinai kaltas dėl pastarojo meto žmonos kančių.

Kai atsiduriu Čarlzo regėjimo lauke, jis pakelia galvą ir smogia kūju per įkaitusį iki baltumo geležies strypą su tokia jėga, kad pajuntu, kaip po kojomis suvibruoja kietai suplūkta žemė. Patalpoje tvoskia karštu metalu ir purvo degėisiais. Prakaitu ir baime. Čarlzas Klarkas atsitiesia, padeda kūjį, nuo kaktos nubraukia šlapią plaukų sruogą. Jau pradėjęs plikti – ties smilkiniais matosi retėjantys lopai, – dėl to atrodo vyresnis, nors jam dar tik trisdešimt. Tamsūs plaukai. Tamsios akys. Tamsi barzda. Galėjo tapti puikiu piratu, jeigu nebūtų susidomėjęs kalvyste.

Įsidrąsinęs dirsteli į mane ir iškart nusuka žvilgsnį.

– Ar mano žmona gyva? – paklausia ir atsikrenkščia stengdamasis nuslėpti užplūdusius jausmus.

– Taip. Žinoma. Ji sveika ir puikiai jaučiasi.

Pagalvoju, kad man nėra tekę matyti drebančio vyro iš taip arti. Jo kūnas glemba, keliai linksta, bet netrukus Čarlzas susima ir atsisuka į mane.

– O vaikas?

– Ji turi labai stiprius plaučius.

Jis tiesiog akyse sugniūžta. Matau, kaip juda žandikaulio raumenys, kaip sugriežia dantimis. Galiausiai sunkiai nuryja seiles ir klausia:

– Ar Betsė davė jai vardą?

– Merė.

– Tikėjau si sūnaus.

– Žinau.

– Dėl kalvės. Man reikia pagalbos. Aš... – sutrikęs Čarlzas susigriebia. – Aš *myliu* savo dukras.

– Niekada ir nesakiau kitaip.

– Tiesiog man reikia daugiau rankų. Turiu tiek daug darbo. Ir aš norėjau jį išmokyti.

Nesivarginu aiškinti, kad nėra jokio *jis* ir kad bet kuriuo atveju kūdikiai nėra pagalbininkai kalvėje. Kad praeitų mažiausiai dešimtmetis, kol sūnus – jeigu būtų tokio sulaukęs – galėtų nors kiek prisidėti prie šeimos verslo.

– Tau padeda Džonas Kouvenas. Be to, dar gali susilaukti sūnaus. Betsė dar jauna. Kaip ir tu.

Čarlzas linkteli, tarsi priimdamas kažkokį svarbų sprendimą.

– Kitą kartą dar labiau pasistengsime. Pasirūpinsiu tuo.

Kvailas vyras.

Žengiu link žioruojančių plytų ir uždedu ranką Čarlzui ant dilbio. Šis raumeningas ir randuotas, įkaitęs nuo ugnies. Visi kadaise ant jo augę plaukeliai seniai nusvilę.

– Tik ne artimiausius kelis mėnesius, – sakau jam. – *Mažiau-siai*. Jeigu nori sūnaus, turi leisti jos kūnui pasveikti. Ir netgi tada Dievas, o ne tu, nuspręs, ką turėsi. Ar supranti, ką sakau?

– Nesu žiaurus, – taria jis.

Tik pernelyg daug reikalaujantis ir nedėkingas. Tačiau garsiai to nesakau. Jis iš tų žmonių, kurie išgirsta tiesą, tačiau tik tada, kai ši pasakoma netiesiogiai.

– Bet dabar Betsei reikia daugiau. Jai reikia, kad būtum *švelnus*. Ir kantrus.

Čarlzas nieko neatsako, tad paskutinį kartą spusteliu jam ranką ir palieku toliau dirbti. Po vakarinių darbų Džonas Kouvenas jau pasišalinęs į savo palėpę kitame kalvės gale. Tas jau nuolis stambus ir tvirtas kaip jautis, ne kažki kiek už tą jautį ir protingesnis. Kol kas parpia giliai įmigęs, jam nerūpi nei nauja gyvybė, ką tik įžengusi į šį pasaulį, nei šeimininko kūjo trenksimai. Džono dienos užpildytos žvangančiu metalu, tad kodėl jo sapnai turėtų būti kitokie?

Grįžtu į trobelę, randu tuščią vietą prie židinio ir guluoši ant man palikto šiaudinio čiužinio. Po poros valandų Betsės moterys kelsis gaminti valgio, kad atšvęstų naujos gyvybės atėjimą. Šis ritualas Halovelyje įprastas. Gimsta vaikas, tada patiekiamas valgis. Kartais tai elegantiška puota ant lininės staltiesės, kartais – skubotai patiektas skurdus šaltas maistas. Kartais miegu laisvoje lovoje, kartais man išvis neatsiranda vietos. Esu praleidusi ne vieną naktį sėdėdama ant kėdės, nuolatos knapsėdama ir trūkčiodama. Tačiau šįkart gimdymas beveik niekuo

nesiskiria nuo daugelio kitų, kuriuose esu dalyvavusi. Kuklus namas, normalus gimdymas, paprasta lova ir sotūs pusryčiai ryte.

Guliu susirangiusi po jojimo apsiaustu ir žiūriu į grubiai aptašytas lubų sijas, klausausi supančių garsų. Girdisi sugulusių Betsės moterų lengvas knarkimas, šiugždesiai, šnibždesiai. Kai mano vokai apsunksta, prasiveria lauko durys, ir Čarlzas girgždindamas grindis nukeliauja link miegamojo. Tikiuosi pikto balso, tačiau tik girdžiu, kaip vyras kažką švelniai šnabžda savo žmonai.

*

Atrodo, kad vos užmerkiau akis, kai staiga prabundu pajutusi ant peties didelį įdiržusį delną. Šalia stovi Čarlzas su žibintu kitoje rankoje.

– Ponia Balard, – nekantriai sušnabžda jis, – turite keltis.

Dirsteliu į miegamąjį, kur palikau motiną su vaiku, apimta panikos, kad naktį kažkas nutiko.

– Jiems viskas gerai, – jis mosteli į laukujes duris. – Tačiau kai kas atėjo su jumis pasikalbėti. Sako, kad skubu.

Pamiegojau gal valandą, ne daugiau. Galvoje rūkas, akys apsunkusios, tačiau tik stipriau apsisiaučiu jojimo apsiaustą per pečius ir išseku paskui Čarlzą į lauką. Smogia staigus ir negailestingas ledinio oro gūsis, net sudrebu aiktelėjusi.

Čarlzas pakelia žibintą aukščiau, ir aš atpažįstu ant arklio sėdintį pusamžį, vidutinio ūgio, ne itin patrauklų vyrą. Man kyla klausimas, kodėl jis čia, o ne ant plausto su mano sūnumi pakeliui į Long Ričą.

Džeimsas Volas išsekęs, atrodo taip, tarsi visą bemiegę naktį būtų praleidęs žiauriame šaltyje. Akių baltymai kruvini, plaukai išsidraikę, veidas šeriuotas. Jis aplaižo suskilusias lūpas.

– Atleiskite, Marta, kad trukdau, – prabyla jis. – Bet jūsų reikia mieste. *Dabar pat.*

– Maniau, kad judu su Džonatanu seniausiai išplaukėte plaustu.

– Išplaukėme, – atsako jis. – Tačiau įvyko nelaimė.

VANDENS GATVĖ

– Kas atsitiko? – klausiu Džeimso vos mums išėjus iš kalvės.

Užtrukau tik kelias akimirkas, kol apžiūrėjau Betsę ir susidėjau medicininį krepšį, per tą laiką Džeimsas pabalnojo mano arklį. Tačiau su Brutu jam sekėsi ne itin sklandžiai, Džeimsas pasitrina skaudamą petį, kur mano arklys pabandė įkasti.

Trūkčiodamas jis įkvepia oro.

– Vakar vėlai vakare, jau pradėjus formuotis ledui, išplaukėme iš Deivino prieplaukos. Aš, Semas ir Džonatanas. Upės viduryje buvo apie penkiasdešimties pėdų pločio pratakas, vis dar neužšalęs. Manėme, kad turėsime pakankamai laiko nugabenti rąstus į Long Ričą, tačiau prieš valandą ledas aplink mus užsitraukė. Nieko panašaus nesu matęs, ponio Balard. Jis tiesiog prarijo visą plaustą. Vieną akimirką judėjome su srove, o jau kitą sustojome kaip įbesti. Bandydamas nusikasti iki kranto Semas Deivinas įlūžo.

– Ar jį įtraukė po ledu?

– Beveik. Tačiau grimzdamas spėjo nusigriebti už krašto. O kojų pirštais pasiekė dugną. Žinote, koks jis aukštas.

Prireikė šiek tiek pastangų, kol ištraukėme. Džonatanas nugabeno jį tiesiai į jūsų namus, kad jam padėtumėte.

– Tada paskubėkime, – sakau ir sukertu kulnais Brutui per šonus. Šokęs pirmyn šis pasileidžia risčia, netrukus mane pasiveja ir Džeimsas.

– Atleiskite, ponias Balard, bet mes negrįšime prie malūno. Amosas Polardas atsiuntė mane, kad nugabenčiau jus į smuklę.

– Kaip su tuo susijęs Amosas?

– Atsidūręs po ledu, Semas pamatė kūną. – Išvydęs mano nuostabą paaiškina: – Vyrą. Negyvą ir sušalusį. Išpjovėme jį iš ledo. Kartu su Amosu ir keliais kitais. Štai kodėl nukeliavome į smuklę. Amosas reikalavo, kad pirmiausia jūs pamatytumėte tą kūną. Sakė, kad jis turėtų jus itin sudominti.

Per daugelį metų esu užtektinai prisižiūrėjusi lavonų, bet nesakyčiau, kad jų apžiūrėjimas kada nors būtų *dominęs*. Žinoma, kartais tai būtų būtina, bet malonumo niekada neįgaunu.

Dangus iš rašalinio virsta alaviniu, pakreipusi galvą tyrinėju Džeimso profilį. Tvirtai suspaustos lūpos. Suraukti antakiai. Rankos tvirtai laiko vadeles.

– Ko man nesakai? Ką išpjovėte iš ledo?

Po ilgos pauzės jis sako:

– Sunku pasakyti.

– Tai reiškia, kad *nenori* pasakyti?

– Tai reiškia, kad *negaliu*. Nesu tikras, ar šiuo metu apskritai kas nors gali pasakyti. – Jis nuryja seiles. – Daug sužalojimų... noriu pasakyti, ypač veido srityje.

Džeimsas Volas yra prastas melagis. Meistriškumui įgyti jam prireiks dar dešimtmečio ir nemenkos gyvenimiškos patirties. Taigi matau iš jo žandikaulių, kad meluoja, kai vėl nusi-suka į kelią. Galbūt nemeluoja, bet neabejotinai kažką nutyli.

– Na, gerai, – atsakau maloniu balsu. – Tada kas, *tavo nuomone*, buvo iškirstas iš ledo?

Klausimas jį išgąsdina, ir jis atsako nespėjęs pagaltvoti apie pasekmes.

– Džoša Berdžesas.

Ak.

Išsigąstu, kad išgirdus šį vardą mane apima palengvėjimas – ne, *džiaugsmas*. Koks netikėtas stebuklas. Tikėjausi kada nors pamatyti Berdžesą siūruojantį ant virvės galo už tai, ką jis padarė, bet miręs yra miręs, ir manęs ši naujiena nė kiek nenuliūdina. Tačiau vis dar nesuprantu, kodėl manęs prireikė Amosui, to ir klausiu Džeimso.

– Jų daugybė, – jis nutyla ieškodamas tinkamo žodžio. – „*Sužeidimų...* suprantate, ne tik ant jo veido. kažkas turės paskelbti mirties priežastį. Taigi tai turi būti padaryta oficialiai, jeigu prasidės tyrimas.

Sužalojimai. Sužeidimai. Skirtingi žodžiai, skirtingos reikšmės.

– O Amosui Polardui neatrodo, kad šį darbą galėtų atlikti daktaras Konis?

– Daktaras Konis su pulkininku Nortu geri draugai.

Mano protas greitai sujungia taškus, kurie vos spėjo išryškėti Džeimso kruopščiai suformuluotame atsakyme.

– Taigi jie rado Džošą Berdžesą? kažkas jį nužudė?

Džeimsas neatsako. Persikreipusiu veidu jis sukaupia drąsą ir užduoda atsargoje laikytą klausimą.

– Ar manote, kad Rebeka Foster sako tiesą? Apie pulkininką Nortą ir Džošą Berdžesą? – Jis susigęsta savo įžūlumo, vėjo nugairinti skruostai dar labiau paraudonuoja. – Ar manote, kad jie ją išprievartavo, kaip ji tvirtina?

Net ir dabar, praėjus daugeliui mėnesių, labai ryškiai prisimenu Rebeką Foster. Tą jauną moterį radau vieną namuose su vaiku, praėjus kelioms dienoms po užpuolimo. Vyrui išvykus, ji tapo lengva auka. Pasirūpinau perskelta lūpa, pajuodusia akimi, patinusiu skruostu. Apžiūrėjau tamsiai purpurines mėlynes ant liemens, rankų ir šlaunų, riešų ir kulkšnių. Patikrinau, ar nėra lūžusių kaulų ir pjautinių žaizdų, bet nelabai radau ką gydyti. Tokiems sužalojimams nėra gydymo. Panašių sumušimų buvau mačiusi ir anksčiau. Žinojau, ką jie reiškia. Taigi išmaudžiau tą jauną gražią pastoriaus žmoną, padėjau apsirengti švariais drabužiais. Apgobiau antklode. O tada atsėdau ir leidau mergaitei išsiverkti man ant krūtinės. Glosčiau plaukus, šnibždėjau švelnius žodžius į ausį. Palaukusi, kol Rebekos Foster ašarų šaltinis išdžius, išklausiau siaubingą širdį veriančią išpažintį, nes nenorėjau, kad su ta našta ji liktų viena.

Gebėjimas klausytis ateina su patirtimi. Daugelį metų sėdint prie lovų, gimdymo kambariuose, laukiant, kol moterys pasidalins slaptais poelgiais, atvedusiais jas iki gimdymo. Žinau, kad tos paslaptys išpasakojamos bangomis. Iš pradžių siaubingas prisipažinimas, paskui smulkesni, mažiau matomi dalykai, nutikę anksčiau. Žvilgsnis vogčiomis. Slaptas erotinis prisilietimas. Aistros ir nesusivaldymo akimirkos. Tačiau pačiais blogiausiais kartais išgirsti istoriją, panašią į tą, kurią drebančiu balsu nerišliai papasakojo Rebeka prieš keturis mėnesius. Kartais mano darbas yra sėdėti ir klausytis pasakojimų apie brutalų elgesį ir išprievartavimus. Apie juos pasakodamos moterys išpažįsta nuodėmes, kurių nėra padariusios. Ar netgi nenori patikėti, kad tai galėjo nutikti su jomis. Tai, kam jos priešinosi. Taigi tą popietę praleidau šalia Rebekos nė

neprasižiodama. Retsykliais padrašindama supratingais linktelėjimais, bet ne žodžiais. Ne. Negalėjau kalbėti. Ne tada. Žinojau, kad mano balsas išgąsdins mergaitę, ir ji nutils. Kad ir kas nutiko vėliau, buvau tikra dėl dviejų dalykų: Rebeka turi man viską pasakyti, o aš turiu sužinoti, kas privalo būti nubaustas už tai, ką jai padarė.

– Taip, – atsikrenkštusi ir nurijusi įsiūčio gumulą galiausiai sakau Džeimsui. – Rebeka nemeluoja, tikiu kiekvienu jos žodžiu. Mačiau jos sužalojimus. Tačiau vyliausi, kad už tai Džošua Berdžesas bus pakartas.

Niūriai vyptelėjęs Džeimsas pažvelgia į mane.

– Nebūkite tokia tikra, kad jis nebuvo pakartas.

POLARDO SMUKLĖ

Kažkas dega. Užuođiu per ketvirtį mylios nuo miestelio, ir vieną akimirką apima baimė, kad šįryt mirčiai iš paskos į Halovelį atslinko bėda. Bet kai išnyrame už posūkio, matau, kad tai viso labo dūmai, virstantys iš dviejų akmeninių smuklės kaminų. Šlapia mediena visada prastai dega, tiršti ir aitrūs dūmai nusėda kaip rūkas, grauždami man nosį.

Auštančio dangaus fone sutamsuoja Polardo smuklė. Ji įsikūrusi Vandens ir Vintropo gatvių sankryžoje, visai netoli Koulmeno krautuvės ir Kenebeko upės. Pats pastatas, dviejų aukštų stačiakampis, suręstas iš paprasčiausių rąstų, nuolat keičia paskirtį, priklausomai nuo jame atliekamų viešųjų funkcijų: smuklė, teismo rūmai, nakvynės vieta, posėdžių salė – arba, šiuo atveju, lavoninė.

Tokių progų pasitaiko ne viena. Praėjusį rugsėjį smuklė virto kareivinėmis, kai atsargos kariuomenė žygiavo per Halovelį – Kilpą, kaip vietiniai vadina mūsų kaimą. Jie čia stovyklavo dvi savaites, gėrė grogą ir miegojo ant grindų laukdami, kol galės prisijungti prie savo pulko Pitstone. Dar kelias savaites

smuklė dvokė išmatomis ir nesipraususių vyrų prakaitu. Tada, lygiai po devynių mėnesių, čia priėmiau Saros Vait naujagimę – tapusią gana nesmagiu, bet neištrinamu priminimu apie Bostono kariuomenę. Taip ir neištekėjusi, mergaitė tapo mėgstamiausiu moterų paskalų, ir, deja, vyrų domėjimosi objektu. Užjaučiu mergaitę, – gražūs veidai ir nelaimės dažnai eina koja kojon, – bet vis tiek ji man patinka. Sara jau daugelį metų draugauja su mano dukterimis, be to, aš kaip niekas kitas suprantu, kaip dažnai, dėl daugybės bjaurių priežasčių, moterys yra priverstos gimdyti.

– Ar dar kas nors žino apie kūną? – klausiu.

– Mano galva, ne.

– Kiek vyrų prireikė, kad ją iškirstų?

– Septynių. Visus juos pasirinko Amosas.

Tai gerai, pagalvoju.

Greitai apžvelgusi Vandens gatvę suprantu, kad Halovelio žmonės jau sukilę arba keliasi. Užulaidos atitrauktos – iš namų sklinda šilta žibintų šviesa, – iš pakraigių vaikai renka apsnigtas malkas. Kelios darbščios namų šeimininkės žiovau-damos šlavinėja laiptelius prie durų. Tik laiko klausimas, kada žinios apie ryto įvykius pasieks pulkininką Nortą, – matau, kaip už penkių namų iš jo kamino kyla dūmai, – o tada nukeliaus per upę į Vakarų fortą iki daktaro Konio. Man pasisėks, jeigu spėsiu apžiūrėti kūną, kol jis nesutrukdė ar apskritai neperėmė mano darbo.

Džeimsas – jis mažiausiai penkiais coliais žemesnis už mane – kaip įmanydamas padeda nusiropšti nuo Bruto ir abejas vadeles pririša prie stovo. Paskui atsega mano medicininį krepšį nuo balno, o aš nusimetu jojimo apsiaustą ir nusimaunu

ožkų odos pirštines, kurias Kalėdoms padovanojo Efraimas. Pro praskiepus jojimo sijone sukišu jas į apačioje prisiūtas kišenes, tada nutaisau abejingą veidą.

Džeimsas atidaro duris ir mostelėdamas drūta ranka sako:

– Po jūsų.

Stengdamasi nesusidurti akimis su kuo nors gatvėje, stengdamasi atrodyti taip, tarsi tai būtų tik ankstyvas *atsitiktinis* apsilankymas, užlipu laipteliais ir žengiu per slenkstį. Iškart kyla šurmulyš. Vyrai pašoka ant kojų, pradeda šūkčioti. Mosuoti rankomis. Rodyti į duris smuklės gale. Trys iš jų laiko bokalus su stipriu sidru. Niekas net nesiruošia sveikintis su manimi. Vienas iš jų jau visai girtas. Čandleris Robinsas svyruoja kėdėje ir stebilija kvailu žvilgsniu, aiškiai susivertęs jau ne vieną bokalą.

– Ša, – sušnypščiu gniauzdama kumščius prie klubų. Jiems nutilus apsidairau, kiekvienam iš septynių vyrų pažvelgiu tiesiai į akis.

– Norėčiau paaiškinimo, jeigu neprieštaraujate.

Mozė Polardas – dvidešimtmetis jaunuolis – atsiplėšęs nuo kitų vyrų pakelia smakrą. Plačiapetis, lieknas per juosmenį, su metais jis neabejotinai tik tvirtės. Tačiau kai prabyla, balsas skamba švelniai ir melodingai, visai kaip jo škotės motinos.

– Dėkui, kad atėjot, ponio Balard, – sako jis. – Jis galiniame kambaryje. Tas vyras, turiu galvoje. Kurį išpjovėme iš ledo. – Mozė išspaudžia kreivą šypsenėlę – irgi paveldėtą iš motinos, – tačiau tarsi atsiprašinėdamas netrukus priduria: – Nenorėjome jo guldyti ant kurio nors stalo, suprantat, netrukus čia valgysime. Ne tik dėl švaros, mama sakė, kad susirinkusius pusryčiauti ir srebiančius košę gąsdins į juos spoksantis negyvėlis.

Amosas Polardas uždeda sunkią ranką sūnui ant pečių ir išleidžia keistą garsą, tarsi suniurzga, tarsi nusijuokia. Jo balsas – nė kiek neprimenantis gaivaus ritmingo Mozės ulbėjimo – tikras vokiečių pirmos kartos naujakurio gomurinis baritonas.

– Šmona pasakė, kad nusuks man šprandą, jeigu tai leisiu.

Tų stalų maždaug dešimt, visi, išskyrus vieną, prie kurio įsitaisę vyrai, švariai nuvalyti, po jais pakišti suolai, ant visų stalų stovi po jaukiai spingsintį žibintą. Prie kiekvieno telpa po aštuonis žmones, per dešimtmečius stalai nusitrynę nuo lėkščių ir alkūnių. Kaip ir dauguma dalykų Polardo smuklėje, įskaitant savininkus, patalpa gerai suręsta ir tvirta. Abiejuose galuose atviri ugniakurai – abu pakankamai dideli, kad galėtų iškepti jautuką, – suteikiantys smuklei senųjų Anglijos rūmų menės išvaizdą. Grindys išklotos plokštėmis, švariai iššluotos. Kvepia žvakių vašku, medžio laku ir vakarykščiu patiekalu – kiek galiu spręsti, tikriausiai mėsos ir bulvių troškiniu.

Vyresnysis Polardas – tvirtas vyras su kvadratinio žandikauliu ir milžiniškomis rankomis. Jis valdo smuklę, tarsi ši būtų mažas miestelis, o jis meras, tačiau tikroji šios vietos širdis yra jo žmona Abigailė, visos Kilpos mylima už dosnumą, gerą nuotaiką ir gebėjimus virtuvėje. Esu tikra, kad ji stengiasi laikytis atokiau nuo šio niūraus reikalo. Abigailė iš tų moterų, kuri gali papjauti, nupešti, išdarinėti ir iškepti pietums penkias žąsis, bet ją vimdo žmogaus kraujo vaizdas. Per savo gyvenimą esu sutikusi vos keletą tokių, dažniausiai neturiu kantrybės su tomis jautruolėmis, bet Abigailei darau išimtį, nes ji man patinka.

– Kuo galiu padėti? – atsitraukęs nuo tėvo klausia Mozė.

Jis stengiasi padaryti gerą įspūdį. Mačiau, kaip žiūri į mano dukrą Haną, ir įtariu, kad jis pradėjo puoselėti mintį jai pasipiršti.

– Dar nežinau. Pirmiausia turiu jį pamatyti.

Amosas ima spragsėti milžiniškos kairės rankos pirštais, net suvirpu nuo tų garsų. Jam nesunkiai sektųsi traškinti ir medžio šakas.

– Vaizdas nekoks, – sako jis.

Žvelgdama jam tiesiai į akis sakau:

– Mano darbe grožio nedaug.

Amosas vedasi mane į galinį kambarį, bet eidama pro Mozę dar pritariamai jam šypneliu. Kuo geriau pažįstu tą berniuką, tuo labiau jis man patinka. Gal ir atrodo kaip iš akies luptas tėvas, tačiau turi motinos širdį ir panašiai bendrauja su žmonėmis.

Ant sulenktos rankos nešiosi medicininį krepšį, kitoje – jojimo apsiaustą. Vyrai seka iš paskos, jaučiasi reikšmingi gavę galimybę dalyvauti, bet laikosi būriu. Šliurindami per grindis vienas per kitą veblena visokius niekus.

– Lažinuosi, kad Kenebekas užšalęs iki pat Bato, ar bent jau didžioji dalis.

– Taip, tikriausiai keliolika ar daugiau laivų užstrigo iki pavasario.

– Mano kelis sutinęs nuo šalčio. Neišsitiesia, taigi negaliu joti.

– Ar girdėjote, kad negrė vėl atvyko į Kilpą?

Paskutinis komentaras patraukia mano dėmesį, dirsteliu per petį į Setą Parkerį – noriu žvilgsniu paklausti, ar moteris sveika, – bet jis stebeilija į sandėliuko duris, regis, net nepastebėjęs,

kad klausimą ištare garsiai. Šie vyrai gerokai padirbėjo, kol ištraukė kūną iš upės, tačiau dabar artėdami prie jo tiesiog spinduliuoja nerimu. Kai sandėliuko durys klaikiai inkšdamos atsiveria, jie visi iškart atsitraukia.

Dieve mano. Papurtau galvą. *Vyrai ir mirtis: arba kaltininkai, arba bailiai.*

Šviesos stačiakampis iš pagrindinės patalpos apšviečia grindis ir apatinę dalį stalo, ant kurio guli žmogus, tačiau matyti tik tamsus styrančių galūnių ir išdrykusių suledėjusių drabužių kalnas.

– Žibintą, prašyčiau, – sakau per petį pažvelgusi į Mozę. – Dar geriau būtų du.

Netrukus jis grįžta su dviem žibintais rankose. Vyrai pasitraukia į šonus praleisdami jį, Mozė pastato žibintus abėjuose stalo galuose. Staiga patalpą apšvietusi šilta šviesa pagaliau leidžia man geriau apžiūrėti lavoną.

Du dalykai tampa akivaizdūs akimirksniu.

Tai – be jokios abejonės – Džoša Berdžesas.

Ir jis buvo pakartas.

Dabar gerai matau ne tik kūną, bet ir visą sandėliuką. Mais-to produktai sukrauti prie sienos, krūvos jų kampuose, dalis kabo ant gegnių. Nuo kontrasto tarp karančių palubėje kumpių ir tysančio ant stalo kūno man per nugarą nubėga šiurpuliai. Tai išvydęs vienas iš vyrų man už nugaros sužagsi.

Žengiu arčiau stalo nekreipdama dėmesio, kad vyrai traukiasi, nerimastingai trypčioja, staiga nuščiūva. Pulsas lėtėja, protas rimsta – tai mano būdas susikaupti, nustumti į šalį visą šurmulį, baimę ir chaosą. Giliai įkvėpusi pro nosį, užuodžiu lempų aliejaus, svogūnų ir druskos kvapus, – tačiau nei kraujo,

nei puvinio, nei vėmalų kvapo nepajuntu. Padedu ant grindų medicininį krepšį ir jojimo apsiaustą. Tada atsagstau sagas ties riešais ir pasiraitoju rankoves – iš pradžių dešinę, paskui kairę – iki alkūnių. Krepšyje turiu švarią kietai suvyniotą lininę prijuostę. Nuo ilgo naudojimo ji dėmėta ir suminkštėjusi. Ištraukiu ją ir užsivelku per galvą, tada rišuosi raištelius už nugaros. Visa tai darau atidžiai tyrinėdama vyro kūną.

– Moze?

Jis žengia į mano pusę.

– Taip?

– Man reikės dubens, karšto vandens ir švarių skudurų.

Sumišęs jis sumirksi, tada žiojasi kalbėti, tačiau matau, kaip klausimas stringa jo gerklėje. Nenori būti nepagarbus, bet jam atrodo, kad mano reikalavimas beprasmiškas. Galų gale spėja ištarti tik vieną žodį prieš man jį nutraukiant.

– Bet...

– Taip. Žinau, kad jis negyvas.

– Tai kam jį plauti?

Negailestingas klausimas, pridengtas naivumo skraiste. Jis rodo, kurią pusę Mozė palaiko mūsų bendruomenę suskaldžiusiame skandale. Kam plauti nusikaltėlio kūną? Prievartautojo kūną?

Nuo tarpdurio pasigirsta pritiriamas niurnėjimas ir murmesys. Regis, visi Amoso Polardo šurpiai užduočiai pasirinkti vyrai užjaučia Rebeką Foster.

– Aš jo neplaunu. Tik apžiūriu, – sausai nukertu. – Nes toks mano darbas.

Dirstelėjusi per petį matau, kad ugniakurai įsismarkauja, tačiau dar praeis nemažai laiko, kol jų skleidžiama šiluma

pasieks sandėliuką. Drėgnas įkyrus šaltis skverbiasi po mano drabužiais. Iki pat kaulų. Tad patrinu rankas į prijuostę, mėgindama iš trinties tarp delno odos ir lino išgauti nors kiek šilumos.

Kai Mozė netrukus grįžta su nedideliu dubeniu ir krūva švarių skudurų, nusprendžiu jį išbandyti. Pagaliau tai mano kaip mamos teisė, jeigu ketina vesti mano dukrą, tokioje situacijoje jis negali pasirodyti silpnesnis už Haną. Man reikia, kad iš dalies būtų tvirtas kaip oda, bebaimis kaip jo tėvas. Su silpnu kaip motinos skrandžiu vargu ar galėtų ko nors tikėtis.

– Ar vis dar nori padėti? – klausiu ir pakreipusi smakrą į lavoną metu Mozei iššaukiantį žvilgsnį.

Jo abejonę išduoda vienintelis ženklas – jis sunkiai nuryja gumulą.

– Aha.

– Tada galėsi man talkinti.

Jo akys nepatikliai laksto, bet galiausiai vaikiną linkteli. Tačiau man to užtenka, plačiai nusišypsau. Regis, mano šypseną suteikia Mozei daugiau jėgų, jis atsitiesia. Mano vyras dažnai sako, kad esu šykšti šypsenų, kad jas privalu užsitarnauti, tačiau nelabai su tuo sutinku. Šypsenai dažniausiai reikia visai nedaug.

– Ką galiu padaryti? – klausia jis.

– Mano krepšyje yra žirklės. Prašau, surask jas.

Jam tai nesunkiai pavyksta, tada atsistoja man už nugaros šiek tiek šone, pasiruošęs tolimesniems nurodymams.

Džošuos Berdžeso plaukai ir liemuo vis dar aplipę ledo gabaliukais, bet jie jau tęžta ir varvėdami tykšta ant akmeninių

grindų man prie kojų. Ištraukusi plaukus jam iš burnos nubraukiu juos šalin, ties smilkiniu pasimato pailgas braškinis apgamas. Nebelieka jokių abejonių dėl kūno tapatybės. Berdžesas vienintelis Kilpoje turi tokią žymę.

Kapodami ledą Halovelio vyrai nukirto dalį palaidinės ir kelnų klešnių. Tačiau mano dėmesį patraukia užlūžęs, nenatūraliu kampu persisukęs kaklas. Žemiau žandikaulio matosi virvės įspaudai, o iš statmeno plyšio kakle styro klaiki balta išvarža, greičiausiai trachėja.

Tačiau kur virvė?

– Moze? – klausiu.

– Taip?

– Šįryt keliavai su visais kitais?

– Taip.

– Ar jį iškirtus iš ledo ant kaklo buvo virvė?

– Kiek prisimenu, nebuvo.

– Prašau, paklausk kitų.

Jis apsisuka ant kulno ir tyliai kaip katė išsėlina iš sandėliuko.

Per beveik penkis su puse gyvenimo dešimtmečių teko matyti tik vieną pakartą vyrą, ir jis atrodė visiškai kitaip; kad ir kaip būtų, šiuo atveju kūnas krito nesėkmingai. Tinkamai pakorus, sulūžta kaklas, o tada ateina greita, nors ir siaubingą mirtis. Kai pakariama nevykusiai, žmogus ima lėtai dusti, veidas tampa purpurinis, išvirsta liežuvis ir akys. Džošuos Berdžeso akys plačiai atmerktos, o veide nuostabos, ne smaugimo ženklai. Be to, jo lūpa perskelta, išdaužti keli dantys.

Bet vis tiek turėtų būti virvė. Pakaruokliai nupjaunami, kad ir kur jie karotų – kartuvėse, ant medžių ar tiltų. Kai nykščiu

perbraukiu per nutrintą odą ties gerkle, į galvą ateina frazė *mirtina našta*.

– Virvės niekas nematė, – sako Mozė sugrįžęs.

Vadinasi, žudikas pasiėmė ją.

Tai man kelia nerimą, bet kol kas atidedu šį klausimą į šalį.

Berdžesas nevedęs. Jis gyvena – *ne, gyveno* – mažoje sodyboje, menkaverčiame sklype už trijų mylių nuo Vintropo gatvės. Šie sklypai – mažiausi, patys nepatraukliausi, esantys toliausiai nuo upės – paprastai skiriami vienišiams vyrams arba buvusiems kareiviams, neturintiems užtektinai lėšų ir ryšių. Nuo pat atvykimo į Halovelį Berdžesas neslėpė, kad nori sklypo šalia upės, nes ketino imtis malūnininko verslo. Tačiau tokius sklypus gauti sunku, anot Efraimo, visi jau išnuomoti.

Bet reikalas tas, kad Berdžesas *turi* sodybą, o joje yra nemažai gyvulių, kuriais po jo mirties reikia pasirūpinti. Užsimenu apie tai Mozei, pirštais braukydama Berdžesui po galvą, ieškodama žaizdų, kurių galbūt nesimato per ilgus purvinius plaukus.

– Einu, pasakysiu tėčiui, – atsako jis. – Gal jis nusiųs ką nors jų surinkti.

Mozė grįžta tą akimirką, kai galutinai išsiaiškinu, kad ant galvos Berdžesas neturi plėštinių žaizdų.

– Jis nusiuntė tris vyrus, kad šie gyvulius perkeltų pas kaimynus. Taip pat jie ketina surinkti namuose esančius vertingus daiktus ir atgabenti juos čia pasaugoti, kol bus surasta jo šeima.

Padėkoju jam, tada imuosi tolesnės apžiūros.

– Žirkles, – sakau ištiesdama ranką Mozei.

Jis deda jas man į delną, tada pasislenka arčiau. Metalas šaltesnis nei oras, bet žirklių svoris skatina imtis darbo. Nukerpu Berdžeso palaidinės likučius ir atsitraukusi per pusę žingsnio

bandau suprasti, ką matau. Kaip žmogaus anatomijos tyrinėtoją, mane visada stebina kūnų įvairovė. Aukštas. Žemas. Apkūnus. Normalus. Storas. Lieknas. Berdžesas nėra stambus. Vidutinio ūgio, gal kiek žemesnis, gana raumeningas, žiemą labiau liesas. Tačiau bene plaukuočiausias iš visų mano kada nors matytų vyrų. Kaip įprasta šiam metų laikui, užsiauginęs barzdą, tačiau ir visa jo krūtinė, rankos bei nugara apaugusios tamsiais šiurkščiais plaukais. Jie nepaslepia daugybės šiurpių mėlynių, akivaizdžiai lūžusių šonkaulių, rankos ir pirštų. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad kažkas suspardė Berdžesui veidą ir liemenį. Kai nukerpu kelnes, matau, kad sužalota ir kirkšnis.

Tą akimirką paskutiniai tarpduryje stovėję liudininkai žiaukčiodami, keikdamiesi ir mušami prakaito metasi lauk. Regis, – nepaisant kaltinimų išžaginiu, – nedaugeliui vyrų yra pakeliamas kito vyro sutraiškytų lytinių organų vaizdas.

Pasižiūriu, ar Mozė dar laikosi, tačiau jis stovi ramiai, tik trūkčioja sukąsto žandikaulio raumuo. Kvėpuoja per nosį, akys klaidžioja. Bent jau nepabėgo. Ir neapsivėmė.

– Nusipelnė to, – galiausiai sušnabžda Mozė. – Jeigu būtų įskaudinęs mano seserį, irgi būčiau nužudęs. Ir nė kiek nesi-gailėjęs.

Nuplaunu kraują ir purvus nuo apnuoginto sušalusio kūno. Nekreipiu dėmesio į šūksmus ir komentarus, sklindančius iš smuklės. Vyras atsisveikina, bet man tai nerūpi. Manęs nejau-dina nei durų trenksmas, nei šuns lojimas, nei vyrų keiksmas. Nesiliauju kruopščiai apžiūrinėjusi kiekvienos mėlynės, kiekvieno sumušimo, kiekvienos žaizdos, o tuo metu už nugaros girdisi ramūs Mozės žingsniai. Visą dėmesį esu sukaupusi į kūną, man rūpi tik darbas.

Po kelių sekundžių pajuntu, kaip Mozė atsiduria šalia manęs. Jis jaučiasi nejaukiai.

– Ponia Balard... – sako jis garsiau ištardamas paskutinį skiemenį.

– Džoša Berdžesas buvo sumuštas, pakartas ir įmestas į upę, – linkteliu, nusišluostau rankas į prijuostę ir patenkinta savo išvada atsitraukiu nuo stalo. Bet atsigręžusi į Mozę pamatau, kad jis stebilija į sandėliuko duris. Jis ištare mano vardą perspėdamas, o ne klausdamas.

– Manau, tai man spręsti.

Tarpduryje stovi jaunas džentelmenas, vilkintis prabangų palta, jis pasipūtėliškai šypsosi. Vienoje rankoje laiko odinę kuprinę, kitoje naujutėlaitę fetrinę skrybėlę. Švariai nusiskutęs ir nepaprastai dailus – toks iki smulkmenų išpuoselėtas grožis mane visada erzina.

– Kas jūs toks? – klausiu.

– Daktaras Bendžaminas Peidžas.

– Kur daktaras Konis?

– Jis išvykęs. Į Bostoną. Aš vietoj jo.

– Nemanau...

– Užtikrinu jus, ponია?..

– Balard.

– Malonu susipažinti, ponია Balard. – Jis linkteli, tačiau balsas atsainus. – Užtikrinu jus, kad aš, kaip licencijuotas gydytojas, neseniai baigęs Harvardo medicinos mokyklą, neabejotinai sugebėsiu atlikti apžiūrą.

Mano kumščiai susigniaužia, bet šiaip ne taip prisiverčiu atpalaiduoti pirštus ir nuleidžiu rankas žemyn.

– Nėra reikalo, *daktare* Peidžai, nes apžiūrą jau atlikau.

Jis žengia į priekį kreivai šypsodamasis.

– Kad ir kokie įdomūs būtų jūsų mėgėjiški pastebėjimai, esu tikras, jog neprieštarausite, jeigu reikalą perimsiu aš.